

dojemanju tega problema s ponovno afirmacijo realizma, ko je namreč postavil realnost konceptov, ki jih je mogoče razumeti kot univerzalijske. Frege je skupaj še z vrsto drugih pozneje tako poimenovanih analitičnih filozofov prispeval k dobi, ki jo označujemo za dobo znanosti. Najbrž Frege pri tem, ko je obnovil realistični pogled, ni preveč mislil na to, da se bo njegova teorija potrdila na tako neeksaktnih področjih, kot so raznolike družboslovne vede. Celo več, prav na teh področjih je problematika razmerja empirije in teorije najbolj po svoje težavna in je praviloma močno obeležena z vprašanji o posledicah, ki segajo v družbeno dejanskost. Zmota glede resničnosti empiričnega dejstva je na družboslovnem področju lahko veliko bolj usodna, kot je podobna zmota na naravoslovnem področju, še zlasti, ko govorimo o dejstvih, ki temeljijo na konceptih, ugotovitvah in izvedenih podatkih. Empirična ali v eksperimentu proizvedena zmota je v naravoslovju lahko celo epistemološko konstitutivna, kajti posplošitev partikularnih spoznanj v koncepte večinoma ohranja jasno razliko med subjektom in objektom, med opazovalcem in pojavom. V družboslovju je kajpak precej drugače. Kot bi rekli z Bourdieujem, se na tem področju srečamo s procesi »objektivacije«, kakršnih v naravoslovju ni ali jih vsaj naravoslovci sami na tak način ne vidijo. Ravno v praksi vzgoje in izobraževanja in še bolj pri raziskovanju tega področja se »objektivacija« zelo nazorno udejanja. »Vzgoja ni nikoli tako popolna, da bi šlo brez sleherne razlage,« pravi Bourdieu in nadaljuje: »Uradne predstave – kamor je poleg pravil, ki določajo navade, treba šteti tudi gnomične pesmi, izreke in pregovore, vse vrste objektivacij shem zaznavanja in dejanj v besedah, stvareh ali praksah (...)/ vzdržujejo dialektično razmerje z dispozicijami, ki se prek njih izražajo, jih pomagajo proizvajati in jih krepijo.«² Veliko, če ne kar večina, »objektov« raziskovanja na vzgojno-izobraževalnem področju je v zadnji instanci proizvedenih s subjektivnim spoznavanjem in delovanjem. Dialektika, ki jo omenja Bourdieu, zadeva delovanje in funkcijo *habitusa* in »*habitusi* zaporednih rodov so opremljeni z intrinzično silo objektivacije.«³

Kakšen objekt je znanje?

Da bi nekoliko bolj pojasnili, kam s tem merimo, vzemimo kar tisto, na kar najprej pomislimo, ko sploh izrečemo besedo šola: namreč znanje. Kakšen objekt je znanje? V obliki, v kakršni nas znanje zanima in v obliki, v kateri naj bi obstajalo v kontekstu raziskovanja vzgoje in iz-

² Pierre Bourdieu, *Znanost o znanosti in refleksivnost*, Ljubljana 2004, 186.

³ N. m.